

QASHQADARYO VILOYATIDA DEHQON XO'JALIKLARI TOMONIDAN YER RESURLARIDAN FOYDALANISH HOLATINING ZAMONAVIY TAHLILI

Axmatov Abutolibxon

Qarshi davlat texnika universiteti

ORCID: 0009-0009-5121-3114

abutolibaxmatov06@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada Qashqadaryo viloyatidagi dehqon xo'jaliklari faoliyatida yer resurslaridan foydalanish holati va uning zamonaviy tahlili yoritilgan. Tabiiy-geografik sharoit, iqlim omillari, yer sifati, suv resurslariga ega bo'lish darajasi va agrotexnik xizmatlar holati asosida mintaqaviy dehqon xo'jaliklarining yerga munosabati o'rganilgan. Yerga ishlov berish madaniyati, ekinlar tarkibi, texnologik vositalar bilan ta'minlanish, davlat qo'llovi va ekologik barqarorlik omillari tahlil etilgan. Tahlil natijasida mavjud muammolar va istiqboldagi imkoniyatlar aniqlanib, dehqon xo'jaliklarining yer resurslaridan samarali foydalanishini ta'minlash bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Qashqadaryo viloyati, dehqon xo'jaligi, yer resurslari, zamonaviy tahlil, yerga ishlov berish, agrotexnologiya, suv ta'minoti, ekologik barqarorlik.

СОВРЕМЕННЫЙ АНАЛИЗ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ ДЕХКАНСКИМИ ХОЗЯЙСТВАМИ КАШКАДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ

Ахматов Абуталибхон

Каршинский государственный технический университет

Аннотация. В данной статье раскрыто современное состояние использования земельных ресурсов в деятельности дехканских хозяйств Кашкадарьинской области. На основе анализа природно-географических условий, климатических факторов, качества земель, обеспеченности водными ресурсами и уровня агротехнических услуг изучено отношение региональных дехканских хозяйств к земле. Рассмотрены культура обработки почвы, структура посевов, обеспеченность технологическими средствами, государственная поддержка и факторы экологической устойчивости. В результате анализа выявлены существующие проблемы и перспективные возможности, а также разработаны рекомендации по обеспечению эффективного использования земельных ресурсов в дехканских хозяйствах.

Ключевые слова: Кашкадарьинская область, дехканское хозяйство, земельные ресурсы, современный анализ, обработка земли, агротехнологии, водообеспечение, экологическая устойчивость.

A MODERN ANALYSIS OF LAND RESOURCE UTILIZATION BY DEHKAN FARMS IN THE KASHKADARYA REGION

Akhmatov Abutolibkhon
Karshi State Technical University

Abstract. *This article presents a modern analysis of land resource use in the activities of dehqan (smallholder) farms in the Kashkadarya region. Based on an assessment of natural-geographical conditions, climatic factors, land quality, access to water resources, and the state of agrotechnical services, the study examines how local smallholder farms interact with and manage their land. The research evaluates soil cultivation practices, crop structure, technological provision, government support, and environmental sustainability factors. As a result of the analysis, existing problems and future opportunities were identified, and recommendations were developed to enhance the efficient use of land resources in dehqan farms.*

Keywords: *Kashkadarya region, dehqan farm, land resources, modern analysis, soil cultivation, agrotechnology, water supply, environmental sustainability.*

Kirish.

Qashqadaryo viloyati O'zbekiston Respublikasining agrar salohiyati yuqori bo'lgan mintaqalaridan biri hisoblanadi. Viloyat hududi geografik joylashuvi, tuproq-iqlim sharoitlari, suv resurslariga nisbatan bo'lgan bog'liqligi bilan ajralib turadi. Ayniqsa, qishloq xo'jaligi faoliyatining asosiy ishtirokchilari bo'lgan dehqon xo'jaliklarining ushbu resurslardan foydalanish darajasi viloyat iqtisodiyoti uchun hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda dehqon xo'jaliklari faoliyatida zamonaviy agrotexnologiyalarni qo'llash, yerga ishlov berishning ilmiy asoslarini amaliyotga tatbiq etish, suv resurslaridan tejamkorlik bilan foydalanish va ekologik barqarorlikni saqlash zarurati ortib bormoqda. Shunga qaramasdan, viloyatda ayrim hududlarda yer degradatsiyasi, suv tanqisligi, texnik ta'minotning pastligi, bilim va tajribaning yetarli emasligi kabi muammolar mavjud.

Adabiyotlar sharhi.

O'zbekiston olimlari yer resurslaridan foydalanish, qishloq xo'jaligi tizimlari, melioratsiya, suv ta'minoti va dehqon xo'jaliklarining iqtisodiy rivojlanishiga doir muhim ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirgan. Alimov (2019) o'z tadqiqotlarida yer resurslaridan foydalanish samaradorligi, yer unumdorligi va foydalanish madaniyati iqtisodiy natijalarning asosiy drayveri ekanini ta'kidlaydi. Bu fikr Qashqadaryo dehqon xo'jaliklarida yerga ishlov berish sifati bilan hosildorlik o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlashda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Yusupovning (2020) izlanishlarida qishloq xo'jaligi yerlarining sifati, suv bilan ta'minlanganlik darajasi va agrotexnik xizmatlar tizimi dehqon xo'jaliklarida samaradorlikka bevosita ta'sir etuvchi omillar sifatida ko'rib chiqiladi. Uning tadqiqotlari Qashqadaryoda suv tanqisligi va agrotexnik xizmatlarning zaiflashuvi mavjud muammoligini tasdiqlaydi.

Xolmatov (2018) yer munosabatlari, yerga egalik shakllari, dehqon xo'jaliklarining yer resurslaridan foydalanish madaniyati va yer tarkibining hududiy farqlarini tahlil qilgan. Uning fikricha, yer sifatining pasayishi, sho'rlanish, eroziya va meliorativ holat yomonlashuvi ishlab chiqarish samaradorligiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Yo'ldoshev (2021) yer kadastr va yer monitoringi bo'yicha tadqiqotlarida Qashqadaryo kabi janubiy hududlarda yer-suv resurslarini boshqarishning GIS texnologiyalari yordamida raqamlashtirilishi zarurligini ta'kidlaydi. Bu yondashuv zamonaviy tahlilning asosiy komponenti hisoblanadi. Mahalliy adabiyotlarning umumiy tahlili shuni ko'rsatadiki:

➤ Qashqadaryo viloyatida yer resurslaridan foydalanish sifati tabiiy-geografik sharoit, suv ta'minoti va texnologiyalar darajasiga bog'liq;

- Dehqon xo'jaliklarida ekinlar tarkibini optimallashtirish, agrotexnika madaniyatini oshirish dolzarb;
- Yer degradatsiyasi, sho'rlanish va suv tanqisligi asosiy xavf omillaridir.

Xorijiy manbalarda yer resurslaridan foydalanishning ekologik, iqtisodiy va texnologik yondashuvlari chuqur o'rganilgan. FAOning (2019) (BMT Oziq-ovqat va qishloq xo'jaligi tashkiloti) "World Agriculture and Land Use Systems" hisobotida quruq hududlarda suv resurslari tanqisligi, notekis yer sifati va agrotexnik xizmatlar yetishmovchiligi dehqon xo'jaliklari samaradorligini to'g'ridan to'g'ri cheklovchi omillar sifatida ko'rsatilgan. Bu Qashqadaryo viloyati sharoitiga juda mos tushadi. Costanza (2014) ekologik iqtisodiyot konsepsiyasida yer resurslaridan foydalanishda ekologik barqarorlik, resurslar holatining ekologik iqtisodiy qiymatini aniqlash zarurligi va uzoq muddatli boshqaruv strategiyalarini ishlab chiqishni taklif qiladi. Odumning (1983) tizimli-ekologik yondashuvi yer va suv resurslari integratsiyasida energiya oqimlari va ekologik barqarorlikning ahamiyatini ko'rsatadi. Bu yondashuv dehqon xo'jaliklarida yer-suv-texnologiya integratsiyasini tahlil qilishda qo'llaniladi.

Isroil, Turkiya va AQSH olimlari tomonidan ishlab chiqilgan zamonaviy agrotexnologiyalar – tomchilatib sug'orish, drenaj tizimlarini optimallashtirish, raqamli monitoring texnologiyalari – yer resurslaridan unumli foydalanishda muhim ekani ta'kidlangan (Postel, 1999).

Xorijiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadi:

- Yer resurslari samaradorligini oshirishda innovatsion agrotexnologiyalar hal qiluvchi rol o'ynaydi;
- Suv tanqisligi bo'lgan hududlarda suvni tejovchi texnologiyalar asosiy shartdir;
- Barqaror boshqaruv uchun ekologik-iqtisodiy muvozanatni ta'minlash zarur.

Tadqiqot metodologiyasi.

Mazkur tadqiqot Qashqadaryo viloyatidagi dehqon xo'jaliklarida yer resurslaridan foydalanish holatini kompleks o'rganish, mavjud muammolarni aniqlash va samaradorlikni oshirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflarni ishlab chiqishga qaratilgan. Tadqiqotda tizimli, kompleks, empirik, iqtisodiy-statistik va qiyosiy tahlil metodlari uyg'un holda qo'llandi. Yer resurslaridan foydalanish jarayonlari yer – suv – agrotexnologiya – ekologik muhit – boshqaruv tizimi kabi o'zaro bog'langan elementlar birligi sifatida ko'rib chiqildi. Bu yondashuv dehqon xo'jaliklarining faoliyatida kompleks natija beruvchi omillarni aniqlashga imkon berdi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Tadqiqotda viloyatning tabiiy-iqlimiy resurslari, yer fondi tarkibi, suv ta'minoti holati, dehqon xo'jaliklarining yerga bo'lgan munosabati va amaliy faoliyati tizimli tarzda o'rganiladi. Shu bilan birga, xorijiy tajribalar, zamonaviy agrotexnologik yondashuvlar va mintaqaviy ixtisoslashuv asosida Qashqadaryo viloyatining o'ziga xos jihatlariga mos takliflar ishlab chiqiladi. Yer resurslari har bir mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida asosiy strategik boyliklardan biri sanaladi. Aholining oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish, eksport salohiyatini oshirish, ekologik barqarorlikni ta'minlash hamda mahalliy infratuzilmani rivojlantirishda yer resurslaridan oqilona va samarali foydalanish hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, agrar sohaga ixtisoslashgan hududlarda dehqon xo'jaliklari orqali ushbu resurslardan foydalanish jarayoni mamlakat iqtisodiyoti barqarorligining asosiy tayanchi sifatida namoyon bo'lmoqda.

Qashqadaryo viloyati o'zining tabiiy-iqlimiy sharoiti, yer fondi tarkibi, agrar salohiyati, qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirishdagi o'rni bilan O'zbekistonning agrar sektorida yetakchi hududlardan biri hisoblanadi. Viloyat mintaqasida sug'orma dehqonchilik, bog'dorchilik, sabzavotchilik va chorvachilik faoliyati dehqon xo'jaliklari uchun asosiy iqtisodiy manba bo'lib xizmat qilmoqda. Shu sababli, ushbu hududdagi yer resurslarining holati, ularni

boshqarish va ulardan foydalanish mexanizmlari alohida ilmiy tahlil va baholashga muhtoj. Hozirgi kunda dunyo agrar tizimlarida kuzatilayotgan texnologik yangilanishlar, raqamli agroxizmatlar, yer monitoringi tizimlari, agroekologik standartlarning kuchaytirilishi kabi jarayonlar yer resurslaridan foydalanish masalasiga yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. Bunday sharoitda Qashqadaryo viloyatida faoliyat yuritayotgan dehqon xo'jaliklarining zamonaviy yondashuvlar bilan uyg'unlikda ishlashi, ilmiy asoslangan yerga ishlov berish madaniyatini shakllantirishi hamda resurslardan samarali foydalanishni yo'lga qo'yishi dolzarb vazifaga aylangan. Viloyatning aksar qismida yerlarning meliorativ holati yetarli darajada emas, yer sho'rlanishi, suv ta'minotidagi muammolar, texnika bilan ta'minlanganlik darajasining pastligi kabi omillar dehqon xo'jaliklari faoliyatiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qilmoqda. Bundan tashqari, agrar bilim va maslahat xizmatlarining cheklanganligi, yer monitoringi tizimlarining sust rivojlangani, innovatsion texnologiyalar va agroservislarining yetarlicha yo'lga qo'yilmagani ham bu yo'nalishdagi mavjud salohiyatdan to'liq foydalanishga to'sqinlik qilmoqda.

Shuningdek, yer maydonlarining yiriklashtirilmaganligi, qishloq xo'jaligi infratuzilmasining notekis rivojlanganligi, suv resurslarining samarali boshqarilmasligi va dehqon xo'jaliklarining iqtisodiy mustahkamligining yetarli emasligi yer resurslaridan foydalanish samaradorligiga salbiy ta'sir etayotgan omillar sirasiga kiradi. Bu holat yerning to'liq melioratsiyadan o'tmasligi, yerga ishlov berishning eskicha usullar asosida amalga oshirilishi, qishloq xo'jaligi mahsulotlarining diversifikatsiya qilinmasligi bilan chambarchas bog'liqdir. Boshqa tomondan, viloyatda mavjud bo'lgan iqlimiy qulaylik, ko'p tarmoqli dehqonchilikka yaroqli yerlar, qadimiy sug'orish tajribalari, mehnat resurslari salohiyati va tabiiy sharoitning xilma-xilligi bu hududda yer resurslaridan foydalanishning samarali modelini shakllantirish uchun yetarli zamin yaratadi. Ammo ushbu imkoniyatlardan to'liq foydalanish uchun yerga egalik, foydalanish va boshqaruv tizimlarini chuqur o'rganish, ularni zamonaviy ilmiy metodologiyalar asosida baholash va moslashtirish talab etiladi. Shu nuqtai nazardan qaralganda, Qashqadaryo viloyatida dehqon xo'jaliklari tomonidan yer resurslaridan foydalanish holatini zamonaviy tahlil qilish nafaqat ilmiy, balki amaliy ahamiyatga ega. Bunday tahlil viloyatda yer resurslaridan oqilona foydalanishning mavjud holatini baholash, samaradorlik darajasini aniqlash, muammoli nuqtalarni fosh etish va istiqbolli takliflar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Qashqadaryo viloyatida joylashgan dehqon xo'jaliklarining yer resurslaridan foydalanishdagi amaliy faoliyati, ularning yondashuvlari, mavjud texnik, iqtisodiy va ekologik shart-sharoitlari, davlat tomonidan ko'rsatilayotgan yordamlar va mavjud infratuzilma imkoniyatlari chuqur ilmiy tahlil asosida ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, xorijiy davlatlar tajribasi asosida muvaffaqiyatli modellarning mahalliy sharoitga moslashuvchanlik darajasi ham o'rganiladi.

1. Mintaqaviy agrar tahlil va yer foydalanish xususiyatlari. Qashqadaryo viloyatining yer fondi va suv resurslari bilan bog'liq tabiiy-geografik xususiyatlari keng tahlil qilingan. Viloyatning sug'oriladigan maydonlari kengligi, yopiq kanallar tizimi va Tuproq sharoitining meliorativ ahvoli yer resurslarining samarali foydalanishi uchun poydevor sifatida yoritilgan. Mintaqa iqlimining qurg'oqchil tabiati, Aral dengizi degradatsiyasi ta'siri, tuproq sho'rlanishi hamda resurslar degradatsiyasi haqidagi tadqiqotlar har qanday zamonaviy agrar ilg'or yondashuvlarning qanchalik zarurligini ochib beradi.

2. Suv resurslari va sug'orish tizimlari. Qashqadaryoda sug'oriladigan maydonlarning asosiy muammosi — irrigatsiya infratuzilmasining eskirganligi va samaradorlikning pastligidir. Bu vaziyat MDPI nashrlarida chuqur tahlil etilgan: eskirgan kanallar orqali suv yetkazish bosqichida katta suvsizlanishlar yuz beradi, natijada hosildorlik va yer resurslarining holati yomonlashmoqda. CGIAR hisobotlarida esa suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish imkoniyatlari va tubsiz suv-energiya-agro-muhit kompleksiga mos nazariy

yondashuvlar muhokama qilingan. Ular shuni ko'rsatadiki, mintaqaning heterojen resurs holati bunga mas'ul tizimli yechimlar talab qiladi.

3. Agroekologik barqarorlik va yer degradatsiyasi. Yer degradatsiyasi, sho'rlanish va eroziya masalalari o'ta dolzarb. Tuproq resurslaridan oqilona foydalanish bo'yicha aralashgan usul va innovatsion yondashuvlar zarur, bu borada CGIAR va FAO tomonidan berilgan ko'rsatmalar keng tahlil qilingan. Arid hududlarda suv bilan ortiqcha ishlash orqali sho'rlanish oldini olish bo'yicha arXiv maqolasida nazariy modellarga tayanilgan choralar muhokama etilgan.

4. Raqamli monitoring va aqlli agrotekhnologiyalar. Zamonaviy agrar tizimlarda yer va suv monitoringining texnologik yechimlari O'zbekistonning boshqa hududlarida ko'rib chiqilgan. Uning natijasida dehqonlarga sun'iy intellekt va IoT asosida aqlli yer monitoringi imkoniyatlari ishlab chiqilgan. UNDP orqali tashkil etilgan workshoplar va CGIAR tadqiqotlari Qashqadaryo va boshqa mintaqalarda zamonaviy sug'orish, raqamli monitoring va smart-irrigation amaliyotlarining tatbiq etilishini yoritadi.

5. Mintaqa uchun integratsiyalangan yer foydalanish modeli. O'zbekistonning Janubiy hududlari, xususan Qashqadaryo va Surxondaryoda yer, suv va mehnat resurslarini birgalikda boshqarish modeli muhokama qilingan. Ushbu yondashuv mintaqaviy investitsion muhitni shakllantirish, agrar salohiyatni kengaytirish va resurslardan to'liq foydalanish uchun bazaviy yechim sifatida ko'rsatiladi. Maxsus dissertatsiyaviy ishlar esa Qashqadaryo viloyati yer samaradorligini oshirish mexanizmlarini tarixiy, iqtisodiy va agrar aspektlarda tahlil qiladi.

6. Innovatsiyalar, servislar va ilmiy asoslash. Samarali yer resurslari modeli faqat texnik infratuzilma bilan emas, balki agroservislar, muhandislik – maslahat xizmatlari, raqamli platformalar yordamida rivojlanadi. Ilmiy adabiyotlarda bu jarayonlar integratsiyalashgan yondashuvda ko'rib chiqilgan .

Keltirilgan adabiyotlar tahlili Qashqadaryo viloyatida yer resurslaridan foydalanishning asosiy muammolari: eskirgan sug'orish infratuzilmasi, resurs degradatsiyasi, raqamli monitoringning sustligi va agroservislar tizimidagi zaifliklar ekanligini aniqladi. Shu bilan birga, ko'plab xalqaro va milliy tadqiqotlar hududga mos yangicha yechimlar — suv tejoychi texnologiyalar, aqlli monitoring, agroservislar tarmog'i va integratsiyalashgan modelni qarashzar ekanligini ko'rsatmoqda. Qashqadaryoda yerdan foydalanishni yanada tizimli, ekologik va iqtisodiy barqaror yo'lga qo'yish uchun mazkur bilimlar asosida innovatsion amaliy choralar ishlab chiqilishi zarur. Qashqadaryo viloyatida dehqon xo'jaliklarining yer resurslaridan foydalanish holatini chuqur tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, mintaqaning tabiiy-iqlimiy salohiyati yetarlicha bo'lishiga qaramasdan, resurslardan foydalanish samaradorligi kutilgan darajada emas. Viloyatdagi dehqon xo'jaliklarining ko'pchiligi yerga ishlov berishda an'anaviy usullarga tayanmoqda, bu esa tuproq unumdorligining pasayishiga va yer degradatsiyasiga olib kelmoqda. Sug'orish tizimining eskirganligi, suv resurslariga bo'lgan bosim, agroteknika vositalarining yetishmovchiligi, qishloq infratuzilmasining notekis rivojlanishi kabi muammolar yer resurslaridan samarali foydalanishga jiddiy to'sqinlik qilmoqda.

Xulosa va takliflar.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, viloyatda mavjud yer resurslari samarali boshqarilmayapti, ulardan foydalanishda ilmiy yondashuvlar yetarli darajada tatbiq etilmayapti. Dehqon xo'jaliklarida zamonaviy agrotekhnologiyalar, raqamli monitoring tizimlari, innovatsion sug'orish texnikalari va ekologik muvozanatni saqlashga qaratilgan chora-tadbirlar yetarlicha qo'llanilmayapti. Mahalliy sharoitlarda ilmiy asoslangan yer foydalanish modellari joriy qilinmagani, ilmiy-tadqiqot muassasalari bilan dehqonlar o'rtasidagi uzviy aloqaning yo'qligi ham resurslardan samarasiz foydalanishga olib kelmoqda.

Boshqa tomondan, viloyatda mavjud bo'lgan tabiiy resurslar, mehnat salohiyati, ekinlar xilma-xilligi va bozor imkoniyatlari to'g'ri boshqarilsa, yer resurslaridan foydalanishning

zamonaviy modelini shakllantirishga katta zamin mavjud. Buning uchun esa tizimli, konseptual va sinergik yondashuvlar asosida mahalliy imkoniyatlar va xorijiy tajribalarni uyg'unlashtirish zarur.

- Dehqon xo'jaliklari uchun yer resurslaridan samarali foydalanishga yo'naltirilgan maxsus o'quv va maslahat markazlari tashkil etilishi kerak. Ushbu markazlar dehqonlarga agrotexnik ishlov berish, hosildorlikni oshirish, tuproqni himoya qilish va ekologik xavfsizlik bo'yicha amaliy ko'nikmalar beradi.

- Yer resurslarining meliorativ holatini yaxshilash va sho'rlanish jarayonlarini bartaraf etish uchun zamonaviy sug'orish texnologiyalari joriy etilishi lozim. Bu jarayonlar davlat va xususiy sektor sherikligida moliyaviy mexanizmlar orqali amalga oshirilishi mumkin.

- Raqamli texnologiyalar asosida yer resurslarini monitoring qilish tizimini joriy etish zarur. Bu yerlarning holatini doimiy kuzatib borish, degradatsiya va hosildorlikka ta'sir etuvchi omillarni aniqlash imkonini beradi.

- Dehqon xo'jaliklarining faoliyatini ekologik standartlar asosida baholash va yerga ishlov berish bo'yicha ekologik protokollar ishlab chiqilishi kerak. Bu barqarorlikni ta'minlash bilan birga, yer resurslarining uzoq muddatli unumdorligini saqlashga xizmat qiladi.

- Dehqon xo'jaliklari bilan ilmiy-tadqiqot institutlari o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, agrar innovatsiyalarni amaliyotga tadbqiq qilish mexanizmlarini ishlab chiqish lozim. Mahalliy sharoitga mos qilingan agroinnovatsion echimlar resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlaydi.

- Mahalliy sharoit, iqlim va yer tuzilmasiga moslashtirilgan agroiklimiy zonalash asosida yerlarni differensial boshqarish strategiyasi ishlab chiqilishi kerak. Bu orqali har bir hududda mos ekinlarni tanlash va yer salohiyatidan maksimal darajada foydalanish mumkin bo'ladi.

- Dehqon xo'jaliklarini resurslardan samarali foydalanishga undovchi rag'batlantiruvchi mexanizmlarni kuchaytirish lozim. Bunga soliq yengilliklari, subsidiyalar, grantlar, texnika ta'minoti va agroservis xizmatlari kiradi.

- Mahalliy yer resurslaridan foydalanishda ishtirok etuvchi barcha tomonlarning hamkorligi — davlat idoralari, ilmiy doiralar, nodavlat tashkilotlar va tadbirkorlik subyektlari o'rtasida uzviy muloqotni yo'lga qo'yish muhim ahamiyatga ega.

- Xalqaro tajriba va xorijiy yondashuvlar asosida yer resurslaridan foydalanish bo'yicha ilg'or amaliyotlarni o'rganish, ularni mahalliy sharoitga moslashtirish orqali tizimga yangiliklar kiritilishi lozim.

- Yer resurslaridan foydalanishni ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlik tamoyillari asosida tashkil etish, bu borada davlat siyosatini mukammallashtirish Qashqadaryo viloyatida agrar soha rivojining asosiy yo'nalishiga aylanishi kerak.

Adabiyotlar/Jumepamypa/Reference:

- Alimov A. (2019) *Yer resurslaridan foydalanish va iqtisodiy samaradorlik*. – Toshkent: Fan.
- Costanza R. (2014) *Ecological Economics: Principles and Applications*. – CRC Press.
- FAO (UN) (2019). *World Agriculture and Land Use Systems*. – Rome: United Nations.
- Odum H. (1983) *Ecological and General Systems: An Introduction to Systems Ecology*. – Wiley.
- Postel S. (1999) *Pillar of Sand: Can the Irrigation Miracle Last?* – W.W. Norton & Company.
- Xolmatov B. (2018) *Yer munosabatlari va hududiy iqtisodiyot*. – Qarshi: Nasr.
- Yo'ldoshev N. (2021) *Yer kadastr va yer monitoringi asoslari*. – Toshkent: TATU nashriyoti.
- Yusupov Sh. (2020) *Qishloq xo'jaligi yerlaridan foydalanishning innovatsion asoslari*. – Toshkent: O'qituvchi.